

2025-12-18
A2023/00160
A2025/01272

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmiljöverket
Svetsarvägen 12, 2 tr
171 41 Solna

Uppdrag till Arbetsmiljöverket att redovisa förslag på åtgärder för att säkerställa att arbetstagare har tillräckliga kunskaper om asbest

Regeringens beslut

Regeringen ger Arbetsmiljöverket i uppdrag att redovisa förslag på åtgärder för att säkerställa att arbetstagare som leder och deltar i arbete med asbest har tillräckliga kunskaper för att hantera asbest säkert. I uppdraget ingår att

- lämna förslag på hur Arbetsmiljöverket eller, om det bedöms lämpligt, en annan myndighet eller aktör kan tillhandahålla ett kunskapsprov som, inom ramen för Arbetsmiljöverkets prövning av tillstånd att hantera asbest, kan bekräfta att arbetstagare med utbildningsbevis för genomgången asbestutbildning har tillräckliga kunskaper enligt aktuella krav på utbildningens innehåll,
- lämna förslag på innehåll och utformning av ett sådant prov samt, om Arbetsmiljöverket bedömer att myndigheten själv ska tillhandahålla provet, förbereda för detta,
- överväga om det finns behov av preciseringar och förtydliganden av kraven på utbildningens innehåll samt vad gäller nödvändig utbildningslängd för att möjliggöra tillhandahållandet av ett sådant kunskapsprov,
- utforska möjligheten för Arbetsmiljöverket att, inom ramen för befintligt bemyndigande, i sin tillsynsverksamhet kunna få bekräftat av arbetsgivaren på ett tillförlitligt sätt att de arbetstagare som deltar i arbete med asbest är de som tillståndet att hantera asbest avser, och

om hinder bedöms finnas redogöra för vad dessa består i, och ge förslag på hur sådana hinder kan undanröjas, samt

- utforma riktade informationsinsatser mot yrkesgrupper som kan komma i kontakt med asbest i syfte att öka kunskapen om asbest och om hur exponering kan undvikas.

Myndigheten får också, om den ser behov av det, lämna andra förslag som syftar till att förbättra kunskaperna om säker hantering av asbest hos arbetstagare, arbetsgivare och vid behov andra, som leder eller deltar i sådana verksamheter. Myndigheten kan om så är lämpligt även redovisa goda internationella exempel och beprövade metoder inom området.

Arbetsmiljöverket ska när uppdraget utförs inhämta synpunkter från relevanta myndigheter. Vidare ska Arbetsmiljöverket inhämta synpunkter från arbetsmarknadens centrala parter samt inom berörda branscher.

Arbetsmiljöverket ska senast den 15 oktober 2026 lämna en skriftlig slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet). Arbetsmiljöverket ska även löpande hålla Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) informerade om arbetets fortskridande.

Redovisningen av uppdraget ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Skälen för regeringens beslut

Om asbest

Asbest är ett farligt ämne som kan orsaka flera allvarliga sjukdomar, exempelvis cancer. Asbest är förbjudet i Sverige sedan 1982 men har på grund av materialets tekniska egenskaper tidigare använts till exempel som fasadmaterial, brandskydd i stålkonstruktioner, ventilationsanläggningar och soprum, som värmeisolering i rör och värmepannor, som bullerdämpning och armering i skivor, kanaler och golvplattor, i underskikt till plastmattor, i fix och fog till kakel och i färger och plaster. Tillverkning, utsättning på marknaden och användning av asbest är förbjudet även på EU-nivå enligt Reachförordningen (EG) 1907/2006 medan varor som redan var installerade/i användning innan 2005 är tillåtna tills de kasseras. Framför allt

personer som arbetar inom byggbranschen riskerar att exponeras för asbestdamm när material som innehåller asbest bearbetas eller rivs.

Reglering av krav på utbildning om asbest

Enligt 1 kap. 1 § arbetsmiljölagen (1977:1160) (AML) är ändamålet med lagen att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö. Enligt 4 kap. 10 § AML får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela de ytterligare föreskrifter om arbetsmiljöns beskaffenheter som behövs för att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet. Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2023:13) behöver arbetsgivare ha tillstånd för att bedriva verksamhet som innebär hantering av asbest eller asbesthaltigt material. För att kunna ansöka och få tillstånd ska den som söker kunna visa upp utbildningsintyg både för de personer som leder arbete och för de som ska utföra arbetet. Tillstånd kan dras in och sanktionsavgift utdömas om utbildningsintyg saknas. Föreskrifterna reglerar vidare vilka avsnitt som utbildningen minst ska omfatta. Kraven på utbildningens innehåll i föreskrifterna ligger i linje med direktiv 2009/148/EG av den 30 november 2009 om skydd för arbetstagare mot risker vid exponering för asbest (asbestdirektivet).

Direktivet reviderades 2022–2023 och formuleringarna i asbestdirektivet om utbildningarnas innehåll har med vissa tillägg förts över till direktiv (EU) 2023/2668 av den 22 november 2023 om ändring av direktiv 2009/148/EG i form av minimikrav på utbildning för arbetstagare som exponeras eller riskeras att exponeras för asbest eller asbesthaltigt damm i arbetet. Arbetstagare som har genomgått utbildning med tillfredsställande resultat ska enligt direktivet få ett bevis på genomgången utbildning i vilket bl.a. datum för utbildningen, dess längd och innehåll samt vilket språk som utbildningen gavs på framgår. Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 21 december 2025. I Sverige genomförs direktivet genom Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2025:6) om ändring i AFS 2023:13.

Identifierade utmaningar kopplade till utbildning om asbest

Regeringen gav i juni 2022 Arbetsmiljöverket i uppdrag (A2022/00995) att redovisa myndighetens arbete med asbest och förslag på åtgärder vad gäller utbildning om asbest, inklusive förslag på hur kvaliteten på utbildningarna

kan förbättras och om lämpligt på hur ett registersystem över godkända utbildningar och personer som gått utbildningarna skulle kunna fungera.

I sin redovisning av uppdraget i januari 2023 beskrev Arbetsmiljöverket utmaningar relaterat till utbildningar om asbest och utbildningsintyg, samt lämnade förslag på åtgärder. Bland förslagen fanns att endast godkända företag skulle få ge utbildningar och utfärda kursintyg, att en extern aktör och inte utbildningsföretagen själva skulle utfärda kursintyg, samt att ett fristående kunskapstest skulle omfatta alla som ska arbeta med asbest. Flera av förslagen bedömde Arbetsmiljöverket behövde utredas närmare. Arbetsmiljöverket lyfte därutöver att deras inspektörer vid tillsyn saknar möjlighet att säkerställa att de personer som arbetar på plats verkligen är desamma som anges i utbildningsintygen, då de inte har möjlighet att kräva att få se legitimation. Arbetsmiljöverket såg vidare behov av ökad kunskap om asbest hos fler yrkesgrupper, såsom snickare och städare, samt hos byggherrar om var asbest kan påträffas och om dess egenskaper. Slutligen bedömde Arbetsmiljöverket att det fanns skäl att avvakta den då pågående revideringen av asbestdirektivet. Revideringen är nu, som beskrivits ovan, genomförd.

Regeringen ser behov av åtgärder för att säkerställa att arbetstagare har tillräckliga kunskaper om asbest

Regeringen bedömer att det fortsatt finns utmaningar kopplat till att vissa arbetstagare som arbetar med asbest inte har tillräckliga kunskaper. Detta riskerar att påverka arbetsmiljö och hälsa negativt. Tillräckliga kunskaper om asbest är vidare en förutsättning för att kunna fullgöra ansvaret enligt 3 kap. 4 § AML att underrätta arbetsgivare eller skyddsombud om arbetstagare finner att arbetet innebär omedelbar och allvarig fara för liv eller hälsa. Ett centralt och vanligt förekommande inslag i arbetslivskriminalitet är att det finns brister i arbetsförhållandena. Brister i den yrkesmässiga hanteringen av asbest genom att kringgå utbildningskrav kan öka den ekonomiska vinsten för arbetsgivaren.

Regeringen anser att det finns anledning att ta vidare flera av de förslag som Arbetsmiljöverket lämnade i sin redovisning 2023. Regeringen anser att införandet av ett fristående kunskapsprov kan vara ett verktyg för att säkerställa att aktuella arbetstagare har tillräckliga kunskaper om asbest. I syfte att möjliggöra införandet av ett sådant prov, och tydliggöra för

utbildningsanordnarna vilka kunskaper arbetstagaren ska haft möjlighet att tillgodogöra sig, kan kraven på utbildningens innehåll behöva preciseras.

Vidare ser regeringen, mot bakgrund av tidigare identifierade utmaningar, behov av att Arbetsmiljöverket i sin tillsyn av arbetsgivare ska kunna säkerställa att de arbetstagare som vid det tillfället deltar i arbete med asbest, är desamma som arbetsgivarens tillstånd att hantera asbest avser och vilkas utbildningsintyg bifogats ansökan. Utökade informationsinsatser mot yrkesgrupper som kan komma i kontakt med asbest är viktigt för att uppmärksamma dessa på eventuella risker samt förbättra förutsättningarna för dessa att kunna fullgöra ansvaret enligt 3 kap. 4 § AML.

På regeringens vägnar

Johan Britz

Elizabeth Ekenstaf

Kopia till

Finansdepartementet/BA 3

Klimat- och näringslivsdepartementet/CKS

Klimat- och näringslivsdepartementet/NIM

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/BB